

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Diller yalnızca iletişim aracı değil; tarihsel hafızanın, kültürel kimliğin ve toplumsal varoluşun taşıyıcılarıdır. Türkiye’de milyonlarca yurttaşın anadili olan Kürtçe ise uzun yıllar boyunca inkâr, yasak ve ayrımcı politikaların hedefi olmuştur. Bugün de Kürtçeye yönelik yasal ve fiili engellemeler, eğitimden kamusal hizmetlere, kültürel üretimden medyaya kadar pek çok alanda devam etmektedir.

Kürtçenin kamusal hayatta yer bulamaması, kuşaklar arası aktarımı tehdit altına almakta; UNESCO’ya göre Kurmanci ve Zazaca lehçeleri “tehlike altındaki diller” arasında yer almaktadır. Kürt halkının anadilinde eğitim, medya ve kültürel üretim talepleri ise uluslararası sözleşmelere ve anayasal eşitlik ilkesine rağmen karşılıksız bırakılmaktadır.

Kürtçenin Türkiye’de kamusal, hukuki ve kültürel alanlarda kullanımının önündeki engellerin tespit edilmesi, bu engellerin tarihsel ve sosyopolitik nedenlerinin araştırılması, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve bu alanda uygulanabilir politikaların oluşturulması amacıyla Anayasa’nın 98. ve TBMM İçtüzüğü’nün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını için gereğini arz ederim. 13.05.2025

Zeynep ODUNCU KUTEVİ
Batman Milletvekili

GEREKÇE

Diller, yalnızca birer iletişim aracı değil; aynı zamanda halkların tarihsel hafızasının, kültürel kimliğinin ve toplumsal varoluşunun taşıyıcılarıdır. Ne var ki dünya genelinde birçok dil, devlet politikalarıyla yok sayılmakta ya da unutulmaya terk edilmektedir. Türkiye’de de Kürtçe, uzun yıllar boyunca inkâr ve yasaklamaların hedefi olmuş; varlığı ancak uzun ve meşakkatli mücadeleler sonucu tanınabilmiştir. Ancak bu tanınma, ne yazık ki anayasal güvenceye kavuşamamış, kamusal hayatta karşılığı olan somut uygulamalara dönüşememiştir.

Türkiye’de milyonlarca yurttaşın anadili olan Kürtçe, resmi dil statüsünden yoksun, eğitim dili olarak kabul edilmemiş ve kamusal hizmetlerde kullanımı sistemli biçimde engellenmiştir. Bu engellemeler yalnızca hukuki düzeyde değil, aynı zamanda yerel yönetimler ve uygulayıcı kurumlar eliyle sahada da açık biçimde sürdürülmektedir. Kürtçeye ilişkin talepler, önceki hükümetler döneminde olduğu gibi, 22 yıllık AKP iktidarı boyunca da anayasal ve yasal bir güvenceye kavuşturulmamıştır.

Kürtçenin eğitimi ve kurumsallaşması için faaliyet gösteren KURDÎ-DER, İstanbul Kürt Enstitüsü, Kurd-Der gibi kurumlar kapatılmış; Kürtçe eğitim veren okullar mühürlenmiştir. Öğrenciler, anadilinde eğitim alma hakkından mahrum bırakılmış; özgür eğitim girişimleri ise baskı altına alınmıştır. Olağanüstü Hal (OHAL) döneminde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler aracılığıyla hiçbir hukuki dayanak gösterilmeksizin Kürtçe yayın yapan televizyonlar (Özgür Gün TV, Denge TV, Jiyan TV, Van TV) ve gazeteler (Azadiya Welat) kapatılmıştır.

Yerel yönetimlere atanan kayyımlar da Kürtçeye karşı sistematik bir uygulama yürütmüş; Kürtçe kreşler ve çok dilli eğitim veren merkezler kapatılmış, tek dilli (Türkçe) bir müfredat dayatılmıştır. Diyarbakır Şehir Tiyatrosu’nun Kürtçe oyunlar sergileyen sanatçıları işten çıkarılmış; dil kursları ve kültürel faaliyetler askıya alınmıştır. 2024’te atanan kayyımlar bu uygulamaları derinleştirerek sürdürmüştür. Örneğin Batman Belediyesi’ne atanan kayyım, kadın spor merkezinin üzerindeki “Komplexa werzîşê ya jinê” tabelasını kaldırarak yerine Türkçe bir tabela yerleştirmiştir. Van’da Kürtçe, Farsça ve İngilizce dil kursları durdurulmuş; Siirt’te “Jin jiyan azadî” yazılı çok dilli duvar yazıları silinmiştir.

Tüm bu örnekler, Kürtçeye karşı uygulanan politikaların yalnızca yasal değil, aynı zamanda uygulama bazında da sistematik bir dışlama içerdiğini göstermektedir. Bu baskılar sonucunda Kürtçe, kamusal yaşamdan dışlanmış, ev içi kullanımla sınırlandırılmış, yani “eve hapsedilmiş” bir dil haline getirilmiştir.

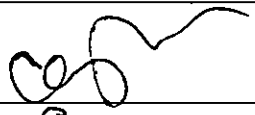
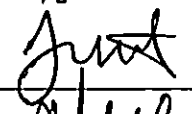
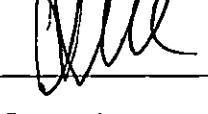
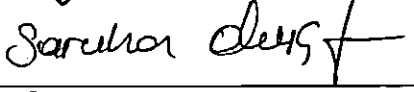
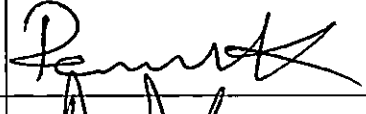
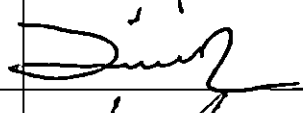
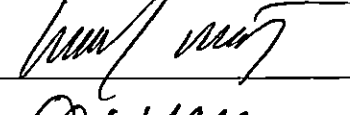
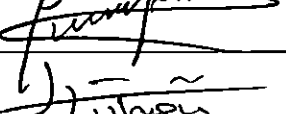
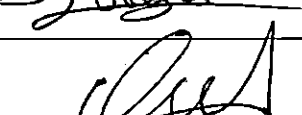
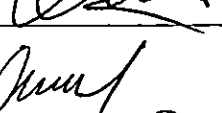
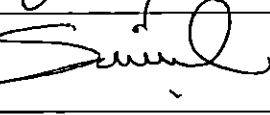
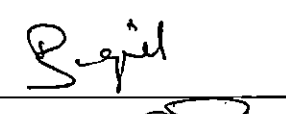
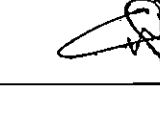
UNESCO’nun Tehlike Altındaki Diller Atlası’nda Zazaca ve Kurmanci lehçeleri “tehlike altındaki diller” arasında sayılmaktadır. Dilin kamusal alanda kullanımının sınırlı olması, kuşaklar arası aktarımı sekteye uğratmakta; bu da Kürtçenin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda tarihsel belleğin, kültürün ve kimliğin taşıyıcısı olma niteliğini tehdit etmektedir.

Uluslararası insan hakları sözleşmeleri – başta Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. ve 14. maddeleri – anadilde eğitim ve kamusal alanda anadilin kullanım hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımlamaktadır. Türkiye’nin taraf olduğu bu sözleşmeler doğrultusunda, Kürtçeye yönelik mevcut sınırlamaların gözden geçirilmesi ve bu hakların güvence altına alınması bir yükümlülük olarak ortadadır.

Oysa bilimsel araştırmalar ve pedagojik çalışmalar da çocukların anadilinde eğitim görmelerinin bilişsel gelişimlerini artırdığını ve toplumsal başarılarını olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Kürt halkı da bu haklı taleplerini yıllardır dile getirmekte; anaokulundan üniversiteye kadar anadilinde eğitim hakkının tanınmasını, Kürtçenin kamusal ve kültürel hayatta özgürce kullanılmasını istemektedir. Bu talepler yalnızca toplumsal değil; aynı zamanda uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve anayasal eşitlik ilkesi bakımından da meşrudur.

Kürt halkı, tüm bu baskılara rağmen dilini yaşatmak ve kuşaktan kuşağa aktarmak için direnmiştir. 15 Mayıs tarihi de bu mücadelenin ve direncin sembolüdür. 15 Mayıs 1932’de Celadet Ali Bedirxan’ın öncülüğünde yayımlanmaya başlayan Hawar dergisi, Kürtçenin Latin alfabesiyle modern yazın diline kavuşmasında tarihsel bir kırılma yaratmıştır. Bu nedenle 15 Mayıs, Kürt halkı tarafından 2006 yılından itibaren “Kürt Dil Bayramı” olarak kutlanmaktadır. Ne var ki, bu anlamlı günün temsil ettiği değerlerin tam anlamıyla yaşama geçirilebilmesi için gerekli olan kurumsal, hukuki ve toplumsal altyapının hâlâ eksik olduğu gözlemlenmektedir. Kürtçe, Türkiye’de milyonlarca yurttaşın ana dili olmasına rağmen; eğitimden kamusal hizmetlere, medya alanından kültürel üretime kadar geniş bir alanda hak ve erişim engelleriyle karşı karşıyadır. Bu durum yalnızca dilsel bir mesele değil; aynı zamanda demokratikleşme, eşit yurttaşlık ve kültürel haklar bağlamında da ele alınması gereken bir sorundur.

Bütün bu nedenlerle; Kürtçenin Türkiye’de kamusal, hukuki ve kültürel alanlarda kullanımının önündeki engellerin tespit edilmesi, bu engellerin tarihsel ve sosyopolitik nedenlerinin araştırılması, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve bu alanda uygulanabilir politikaların oluşturulması amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu’nun kurulması elzemdir.

1	NEJLA DEMİR	AĞRI	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
4	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
5	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
6	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
19	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	